

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยประชากรที่เป็นกลุ่มชนต่างๆ อาศัยอยู่กระจัดกระจายออกไปตามภูมิภาคต่างๆ ซึ่งกลุ่มชนเหล่านั้นมีความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเขตประเทศไทย โดยเฉพาะกะเหรี่ยงซึ่งจัดเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือสุดจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน กาญจนบุรี อุทัยธานี ราชบุรี เพชรบุรี จนถึงประจวบคีรีขันธ์

กะเหรี่ยงเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของทิวเขา ซึ่งต่อมาได้มีการอพยพและเข้ามาอาศัยอยู่ทางทิศตะวันตกในเขตพม่า ภายหลังจากการรุกรานของพม่า ซึ่งต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2428 เกิดสงครามระหว่างพม่ากับอังกฤษ จึงพากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งในประเทศไทย เป็นจำนวนมากตามสันเขาตลอดแนวพรมแดนไทย-พม่า ซึ่งกะเหรี่ยงส่วนมากอาศัยอยู่ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และเป็นชนชาติเก่าแก่ที่เคลื่อนย้ายมาอยู่ในแนวภูมิภาคตะวันตกจะเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงชนชาวกะเหรี่ยงได้มีบทบาททำหน้าที่กองสอดแนมหาศึกให้ไทย และรักษาป้องกันชายแดนไทยตั้งแต่จังหวัดกาญจนบุรีขึ้นไปจนถึงจังหวัดตาก ในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่น พระยาศรีสุพรรณคีรี แห่งเมืองสังขละบุรี เป็นต้น ต่อมาเกิดการอพยพและแยกย้ายกันไปยังท้องถิ่นต่างๆ ในบริเวณสันเขาภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และในแถบอำเภอหนองหญ้าปล้อง ตลอดจนหมู่บ้านป่าแดง ในอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะทางกายภาพ และลักษณะทางสังคมต่างไปจากกลุ่มชนอื่นๆ ซึ่งยังไม่มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยงนี้มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนาฏศิลป์ อันเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเกี่ยวกับการรำของชนชาวกะเหรี่ยง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยง รวมไปถึงลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมของชาวกะเหรี่ยง อันเป็นบริบทที่สำคัญ เนื่องจากลักษณะของชาวกะเหรี่ยงมีความแตกต่างไปจากชาวไทยโดยทั่วไป ดังนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ ของชนชาวกะเหรี่ยง ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษารวมไปถึงบริบท เพื่อทำความเข้าใจในลักษณะของกลุ่มชน ทั้งนี้เนื่องจากศิลปะด้านการร่ายรำย่อมเป็นสื่อสะท้อน แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี และอีกประการหนึ่งเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันกับลักษณะทางสังคมภายในกลุ่มชน ซึ่งหากเข้าใจในลักษณะของกลุ่มชนแล้ว ก็จะสามารถศึกษาลักษณะและรูปแบบนาฏศิลป์ได้ดียิ่งขึ้นเช่นกัน

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาในการรำของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยง ตลอดจนนำลักษณะท่ารำที่ปรากฏในปี พ.ศ.2544 - 2545 มาวิเคราะห์ตามหลักนาฏศิลป์ โดยศึกษาจาก

เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติทำรำจากผู้เชี่ยวชาญในห้องถิ่นที่ศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเรียบเรียง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาที่ได้ในแต่ละบทดังนี้

จากการศึกษาเรื่องความเป็นมาของชนชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านป่าแดง จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้รู้ในห้องถิ่นที่ศึกษา ทำให้ทราบว่าชนชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านป่าแดง จังหวัดเพชรบุรี มีบรรพบุรุษมาจากบ้านเมกะวะ เขตเมืองมะระแหม่ง ประเทศพม่า ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตพม่า ต่อมาด้วยความขัดแย้งกับรัฐบาลพม่า และเกิดสงคราม ทำให้การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ที่ห้วยของกะเลีย ในเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ต่อมาชนชาวกะเหรี่ยงในเขตพม่าได้เคลื่อนย้ายอพยพติดตามมา จึงมีการเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ยังจังหวัดราชบุรีที่หนองกะเหรี่ยง เขตอำเภอจอมบึง และต่อมาพื้นที่ดังกล่าวเกิดภาวะแห้งแล้งตลอดจนมีประชากรเพิ่มขึ้นจึงพากันอพยพไปหาที่อยู่ใหม่ยังอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

เนื่องจากในปี พ.ศ.2428 เกิดสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่า กะเหรี่ยงเกรงว่าจะถูกพม่าเกณฑ์ให้ไปรบจึงทำให้กะเหรี่ยงหนีถอยร่นลงมายังประเทศไทยดังกล่าว ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้ชนชาวกะเหรี่ยง อพยพหนีเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และจัดเป็นครั้งสำคัญที่สุด จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นผลทำให้ชาวกะเหรี่ยงซึ่งจัดเป็นชนกลุ่มน้อย เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยจำนวนมากตามสันเขาตลอดแนวพรมแดนไทย-พม่า ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน กาญจนบุรี อุทัยธานี ราชบุรี เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์

เมื่ออพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเพชรบุรีชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านป่าแดง และได้นำวิถีชีวิตในแบบเดิมของตนเข้ามาสืบต่อภายในกลุ่ม คือ การทำไร่ ทำเกษตรกรรมแบบยังชีพ การหาของป่า ตลอดจนการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีควบคู่ไปกับการนับถือศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ ยังได้นำเอาการรำและการขับร้องเพลง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชนเข้ามาสืบต่อด้วย เพราะเมื่อต้องการความสนุกสนาน รื่นเริง ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนี้จะมีการนัดแนะและถือเป็นโอกาสที่กลุ่มชนจะได้มาพบปะสังสรรค์ ซึ่งจะมีผู้นำหมู่บ้านคอยกำหนดวันเวลาในการจัดงาน ซึ่งชาวกะเหรี่ยงทุกคนจะให้ความเคารพนับถือ เรียกว่า "ฮีไซ" ฮีไซ จะเป็นผู้นำนัดแนะและมารวมตัวกันยังลานบ้านของฮีไซ หรือบ้านใดบ้านหนึ่งที่มีบริเวณลานบ้านกว้างพอสำหรับจัดงาน ซึ่งจัดเป็นลานกว้าง และเป็นที่นัดพบกันระหว่างกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงด้วยกัน

กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมต่างไปจากคนไทย จากการศึกษาเกี่ยวกับเชื้อชาติของชาวกะเหรี่ยงของนักมานุษยวิทยาหลายท่านได้จัดให้ชาวกะเหรี่ยงเป็นชาวป่ากลุ่มหนึ่งที่มีเชื้อชาติ อยู่ในกลุ่ม ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ชาวกะเหรี่ยงมีรูปร่างลักษณะภายนอกที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน คือ ชาวกะเหรี่ยงจะมีรูปร่างสันทนต์ สูงประมาณ 5 ฟุต 4 นิ้ว ผู้หญิงมีรูปร่างอวบสมบุรณ์ เรือนร่างจะตั้งตรง เพราะแบกของหนักไว้บนศีรษะหรือบนหลังเสมอๆ โดยทั่วไปกะเหรี่ยงนิยมกินหมากทั้งผู้ชาย-หญิง ผิวของกะเหรี่ยงจะแตกต่างกันตั้งแต่สีเหลืองไปจนถึงสีผิวน้ำตาลคล้ำ รูปแบบหน้าจะแบนเหมือนกับใบหน้าของเผ่ามองโกลเลียนทั่วไป

ลักษณะนิสัยโดยทั่วไปทั้งหญิงและชาย มักใจดีใจเย็น แต่ผู้หญิงค่อนข้างขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก ลักษณะของครอบครัวของชาวกะเหรี่ยงจะเป็นครอบครัวเดี่ยว คือ เมื่อฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายที่แต่งงานแล้ว โดยที่ฝ่ายชายจะต้องมาอยู่ฝั่งบ้านของฝ่ายหญิง สิทธิหรืออำนาจต่างๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของฝ่ายหญิง และจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในครอบครัวให้ฝ่ายชาย คือ พ่อบ้านมีหน้าที่ออกไปทำมาหากินนอกบ้าน เช่น เข้าป่าล่าสัตว์ หาของป่า และสมุนไพร ตัดไม้ หรือลงแขกเอาแรงกับเพื่อนๆ ช่วยกันปลูกข้าวตามไร่ของเขา ทำไร่ ส่วนฝ่ายหญิงหรือแม่บ้านจะมีหน้าที่รับผิดชอบภายในบ้าน หุงหาอาหาร ตำข้าว เก็บผัก ซักเสื้อผ้า ดูแลเลี้ยงลูก ทอผ้า เก็บเงินทองของมีค่า เป็นผู้จัดระเบียบภายในครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเองนั้น แสดงว่าสังคมชาวกะเหรี่ยงให้บทบาทและความสำคัญต่อฝ่ายหญิง ถึงแม้ว่ารูปแบบเป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ก็ยังปรากฏรูปแบบครอบครัวขยาย ซึ่งญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายหญิงจะมีบทบาทในการปกครอง ซึ่งจัดเป็นระบบเครือญาติเป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทุกครัวเรือนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกันเกือบทั้งสิ้น

ชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไปแต่งกายเรียบง่าย คือ เสื้อผ้าที่สวมใส่ชาวกะเหรี่ยงมักจะทอขึ้นสวมใส่เอง สีของเสื้อผ้าจะเป็นสีสดฉูดฉาด เช่น ผู้ชายนิยมใส่เสื้อสีแดง เพราะเหตุว่าสีแดงเป็นสีที่แสดงถึงความแข็งแรง นุ่งโสร่งสีแดง หรือสีขาว แต่ปัจจุบันนิยมสวมใส่เสื้อผ้าแบบคนไทยในพื้นที่ราบกัน สวมเสื้อยืด นุ่งกางเกงขายาว และมักจะสวมใส่ชุดกะเหรี่ยง เมื่อมีงานสำคัญๆ เช่น งานประเพณีการแสดงของชาวเขา และงานประเพณีภายในหมู่บ้าน เป็นต้น ส่วนผู้หญิงสวมใส่เสื้อกะเหรี่ยงสีขาว โดยที่สาวโสดจะสวมชุดทรงสอบยาวถึงข้อเท้าของผู้แสดง ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมใส่ชุดครึ่งท่อน คือ สวมเสื้อสั้นลงมาถึงเอวต่ำกว่าเล็ก น้อยใช้สีดำเป็นพื้น นุ่งผ้าชิ้นลายปล้องหลากสี ปัจจุบันยังคงสวมใส่อยู่บ้างในงานประเพณีการแสดงของชาวเขา และงานประเพณีภายในหมู่บ้าน ส่วนลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัย ชาวกะเหรี่ยงมีถิ่นฐานชอบตั้งบ้านเรือนอยู่ตามลำเขา ป่าเขา และที่ราบระหว่างหุบเขา มีลำธารไหลผ่าน เพราะอาศัยน้ำในลำธารมาประกอบหาเลี้ยงชีพ ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านที่ปลูกสร้างกันอย่างง่าย ๆ โดยใช้เสาไม้จริงซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งทำโครงของบ้าน และใช้ไม้ไผ่ซึ่งสับและตีเป็นฟากมาทำพื้นบ้านและฝาบ้าน หลังคามุงด้วยหญ้าคาแห้งเย็บเป็นตับ บ้านกะเหรี่ยงสร้างแบบยกพื้น มีห้องเดี่ยวเป็นห้องนอนนอกประสงค์ คือ ห้องรับแขก ห้องครัว ห้องอาหาร เป็นต้น

การประกอบอาชีพหลักแต่เดิมของชาวกะเหรี่ยง คือ หาของป่า ล่าสัตว์ ทำไร่อ้อย ปลูกข้าวตามไร่ของเขา และทำไร่เพียงพอกินในครอบครัวเท่านั้น แต่ไม่ได้มีไว้ขาย ถึงแม้ว่าชาวกะเหรี่ยงจะเป็นผู้ที่เข้าไปอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณสันเขาและเชิงเขามานาน แต่ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษา ไม่รู้กฎหมาย ทำให้พื้นที่ที่อาศัยอยู่นั้นไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์ของชาวกะเหรี่ยง ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างปลูกอ้อย ปลูกสับปะรด มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ มีชาวกะเหรี่ยงส่วนน้อยที่ยังคงทอผ้าโดยเฉพาะผู้หญิง นอกจากรับจ้างแล้วก็ยังคงหาของป่าเช่นเดิมก็มี

อาหารหลักของชาวกะเหรี่ยง คือ ข้าวเจ้า และจะทานข้าวทุกมื้อกับข้าวหลัก คือ น้ำพริกซึ่งมีรสเผ็ดมาก กินกับผักชนิดต่างๆ ที่เก็บได้จากป่า หรือปลูกไว้ข้างบ้าน เช่น แตงกวา มะเขือ ผักต่างๆ เป็นต้น

การประกอบอาหารจะปรุงกันแบบง่ายๆ เช่น ต้ม ปิ้ง หรือย่าง อาหารที่ทำเป็นกับข้าว มักเป็นแบบแห้งๆ มากกว่าเป็นน้ำ เช่น ต้มหรือแกง ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป อาหารที่ชาวกะเหรี่ยงนำมารับประทานก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย คือ รู้จักัดแปลง และปรุงอาหารหลากหลายชนิดขึ้น มีความรู้ทางโภชนาการมากขึ้น ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ชิ้นนั้น แต่เดิมเป็นเครื่องมือที่ทำขึ้นอย่างง่ายๆ มีเครื่องมือที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ขวาน มีด เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เช่น โคนไม้ ล่าสัตว์ ฝ่าฟัน เครื่องมืออื่นๆ ก็เช่น โง สำหรับใส่พืชผัก และอุปกรณ์ต่างๆ ในการหาของป่า และล่าสัตว์ กระดิ่งไว้สำหรับผัดข้าว ครกกระเดื่องไว้สำหรับตำข้าวกินภายในครัวเรือน เครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ ตะกร้า มีด เครื่องใช้ในครัวเรือนของชาวกะเหรี่ยงก็เปลี่ยนแปลงไปตามสมัย เช่น ถ้วย จาน ชาม ช้อน ก็ซื้อหามาจากในเมือง ใช้หม้อที่ทำด้วยอะลูมิเนียม ใช้เตาถ่านและฟืนเหมือนเดิม

นอกจากลักษณะทางกายภาพและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปแล้ว ชาวกะเหรี่ยงยังมีลักษณะทางวัฒนธรรมต่างไปจากคนไทยโดยทั่วไป ทั้งภาษาเพลงพื้นบ้าน คติความเชื่อประเพณี กล่าวคือ ชาวกะเหรี่ยงมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง ซึ่งนักภาษาศาสตร์ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาษากะเหรี่ยง แล้วจัดให้อยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ซึ่งมีโครงสร้างของพยางค์ โดยเป็นภาษาที่ไม่มีพยัญชนะสะกดด้วยเหตุนี้ เมื่อชาวกะเหรี่ยง เรียนพูดภาษาไทย จะพบว่ามีปัญหาในเรื่องการออกเสียง และการได้ยินพยัญชนะสะกดของภาษาไทย เช่น ในคำว่า “กัก กัด กั๊บ” เป็นต้น ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงพูดภาษาของตนอยู่ มีเพลงที่ใช้ร้องกัน เช่น เพลงกล่อมลูก เพลงพื้นบ้าน หรือร้องเล่นกันในเทศกาลบ้าง ซึ่งเนื้อหาของเพลงที่ร้องกันก็เป็นการบอกเล่าถึงชีวิตประจำวันของพวกเขาตนเอง เช่น ไปเข้าป่าล่าสัตว์ ไปปลุกข้าวตามไร่แล้วไปรับจ้าง หรือเดินเล่นไปเที่ยวและเที่ยวพาราฮี อันแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายไม่ฟิฟิฟิตันของชาวกะเหรี่ยงนั่นเอง

ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะแบบชาวป่า ชาวเขา ดังนั้นชาวกะเหรี่ยงจึงมีความเชื่อเรื่องผีและนับถือผี ชาวกะเหรี่ยงนับถือผีเจ้าป่าเจ้าเขาทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยและผูกพันอยู่กับป่า นอกจากนับถือผีป่าแล้วยังนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมาก โดยที่ชาวกะเหรี่ยงจะเชื่อกันว่า หากบุคคลใดมีความประพฤติไม่ดี ผีบรรพบุรุษจะทราบและมาว่ากล่าวตักเตือน แล้วยังไม่เชื่อ บุคคลนั้นจะถูกตีเตือนและถูกผู้ใหญ่เอาใจได้ เป็นต้น

กลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงมีลักษณะการดำเนินชีวิตซึ่งยังคงต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอยู่มาก จัดว่าเป็นกลุ่มชนที่ยังล้าหลังความเจริญและอยู่ในชนบทที่ค่อนข้างยากไร้ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ทำให้การดำรงชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยและยึดมั่นอยู่ในกลุ่มของพวกตนโดยที่ครอบครัวจะเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญสำหรับการถ่ายทอดแบบแผนการดำเนินชีวิต ความรัก ความผูกพันภายในครอบครัวจึงยังคงมีอยู่มาก ขณะเดียวกันครอบครัวยังทำหน้าที่ๆ สำคัญ ในด้านเศรษฐกิจ อิทธิพลของครอบครัวจึงกระจายครอบคลุมไปถึงวิถีการดำรงชีวิตของคนทั้งหมู่บ้านทำให้เกิดเป็นพวกเดียวกัน มีความอบอุ่นปลอดภัย เป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ผูกพันคนในกลุ่มเข้าด้วยกันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือญาติ ซึ่งการเข้าใจถึงแบบชีวิตของคนในชุมชน จะทำให้เข้าใจสิ่งที่เป็นปฏิวัติหรือพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้นได้ เพราะความต้องการเป็น

สมาชิกของกลุ่มจึงมีความเข้าใจที่จะปฏิบัติตามแบบชีวิตของกลุ่มสังคมนั้น โดยไม่รู้สึกรว่าตนถูกบีบบังคับ และยังเป็นสังคมที่มีคนเข้ามาอยู่ร่วมกันตั้งแต่เกิดซึ่งกลุ่มชนนั้นจะค่อยๆ รับเอาแบบชีวิตไว้ทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว จนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ซึ่งแบบแผนชีวิตเหล่านั้นจึงซึมซาบเข้าไปอยู่ในแนวความคิด ความเชื่อถือ ค่านิยมตลอดจนแนวปฏิบัติตนด้วยความเข้าใจของสมาชิกในกลุ่มสังคมนั้น

ในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงจะมีความเชื่อในเรื่องผีแล้ว ในระยะหลังเมื่อสังคมชาวกะเหรี่ยงเปิดรับความเจริญจากสังคมเมืองมากขึ้น ประกอบกับชาวกะเหรี่ยงต้องมีการติดต่อกับคนไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นวัฒนธรรมต่างๆ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะลักษณะทางสังคม เป็นต้นว่า สถานที่อยู่อาศัย อาหาร และการประกอบอาชีพ เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อกรำของชนชาวกะเหรี่ยงแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่ากลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงยังรักษาซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันเก่าแก่ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ได้แก่ การร่ำ และภาษาพูด

เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะทางสังคมต่างออกไป จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีขนบธรรมเนียมประเพณีต่างออกไป ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของพิธีกรรมที่ชาวกะเหรี่ยงปฏิบัติได้ 2 ประเภท คือ

1. พิธีกรรมที่นิยมทำเป็นประจำเป็นประเพณีในรอบ 1 ปี ได้แก่ ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงในงานพบปะสังสรรค์ หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ในเดือนพฤษภาคม-มีนาคม งานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในเดือนธันวาคม

2. พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ พิธีกรรมต้องกระทำเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมเมื่อมีการเกิด พิธีกรรมเมื่อมีการตาย พิธีกรรมการแต่งงาน เป็นต้น

ในด้านการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบ และลักษณะท่าร่ำและการแสดง ที่ปรากฏทั้ง 4 ชุด คือ รำตง รำกระหนบไม้ไผ่ รำดำข้าว และ การแสดงเพลงกล่อมลูก ซึ่งการแสดงแต่ละชุดพบว่ามีการร่ำที่ประกอบด้วยลักษณะท่าร่ำ และองค์ประกอบของท่าร่ำ ดังนี้

รำตง ที่ผู้วิจัยพบมีองค์ประกอบ กล่าวคือ เป็นการร่ำอวยพรของผู้ชายและผู้หญิงที่มีอายุอยู่ในวัยหนุ่ม-สาว ซึ่งเป็นการร่ำในงานสังสรรค์ งานรื่นเริง โดยใช้จำนวนผู้แสดงประมาณ 8-16 คนขึ้นไป แต่งกายด้วยเสื้อผ้ากะเหรี่ยงที่ทอขึ้นเองภายในหมู่บ้าน คือ ผู้แสดงชายสวมเสื้อเชิ้ตแขนยาวสีขาว และสวมเสื้อกะเหรี่ยงทับเสื้อเชิ้ตอีกครั้งหนึ่ง นุ่งกางเกงขายาวสีดำ หรือสีน้ำเงิน ส่วนผู้แสดงหญิง สวมเสื้อกะเหรี่ยงสีขาว ซึ่งมีลักษณะเหมือนเสื้อผู้ชาย นุ่งซิ่นปล้องสีแดง และคาดผมด้วยผ้าที่ทอขึ้นเองภายในหมู่บ้าน และร่ำไปตามจังหวะดนตรีและเนื้อร้อง เครื่องดนตรี ประกอบด้วย กลอง ฉิ่ง ฉาบ ตง ฆ้อง ลักษณะการรำตงนั้นผู้แสดงจะเรียงแถวตอนคู่ 4 โดยให้ผู้แสดงที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการร่ำอยู่ด้านหน้า เพื่อเป็นแบบในการร่ำให้แก่ผู้แสดงด้านหลัง สำหรับการเริ่มปฏิบัตินั้นผู้แสดงจะนัดแนะกันว่า จะเริ่มปฏิบัติท่าร่ำด้านใดก่อน เพื่อให้ดูพร้อมเพรียง โดยผู้แสดงจะร่ำสลับเข้าไปมาทั้งด้านขวาและด้านซ้าย

ท่ารำตงที่ปรากฏมี 12 กระบวนท่า ประกอบด้วยท่าย่อย 38 ท่า ดังนี้

กระบวนการทำร่างกาย

ชุดที่ 1 ทำตบมือและเหวี่ยงมือ

- 1.1 ทำตบมือด้านขวา
- 1.2 ทำเหวี่ยงมือด้านหน้า
- 1.3 ทำเหวี่ยงมือด้านซ้าย

ชุดที่ 2 ทำสลับมือขวาระดับศีรษะ

- 2.1 ทำสลับมือด้านขวา
- 2.2 ทำตั้งวงด้านขวา
- 2.3 ทำสลับมือด้านซ้าย
- 2.4 ทำตั้งวงด้านซ้าย

ชุดที่ 3 ทำตั้งมือด้านหน้า

- 3.1 ทำตั้งมือขวาด้านหน้า
- 3.2 ทำตั้งมือซ้าย ด้านหน้า

ชุดที่ 4 ทำตบมือ

- 4.1 ทำตบมือระดับอก
- 4.2 ทำตบมือซ้าย ด้านหน้า
- 4.3 ทำตั้งมือขวา ด้านหน้า

ชุดที่ 5 ทำนั่งขยับตัว

- 5.1 ทำชูมือขวา ย่อเข้า

ชุดที่ 6 ทำสลับแถว

- 6.1 ทำสลับแถวด้านขวา
- 6.2 ทำสลับแถวตรงกัน
- 6.3 ทำสลับแถวด้านซ้าย
- 6.4 ทำตั้งวงด้านซ้าย
- 6.5 ทำสลับแถวตั้งวงขวา
- 6.6 ทำสลับแถวตรงกัน
- 6.7 ทำสลับแถวตั้งวงขวา
- 6.8 ทำตั้งวงด้านซ้าย

ชุดที่ 7 ทำยืน-นั่งสลับมือ

- 7.1 ทำยืนสลับมือด้านซ้าย ผู้แสดงชาย
 - 7.1.1 ทำนั่งสลับมือด้านซ้าย ผู้แสดงหญิง

- 7.2 ทำยีนสลับมือด้านซ้าย ผู้แสดงชาย
 - 7.2.1 ทำนั่งสลับมือด้านขวา ผู้แสดงหญิง
- 7.3 ทำยีนสลับมือด้านซ้าย ผู้แสดงชาย
 - 7.3.1 ทำยีนสลับมือด้านซ้าย ผู้แสดงหญิง
- 7.4 ทำยีนสลับมือด้านซ้าย ผู้แสดงชาย
 - 7.4.1 ทำยีนสลับมือด้านขวา ผู้แสดงหญิง

ชุดที่ 8 ทำราวาดมือ

- 8.1 ทำวาดมือด้านขวา
- 8.2 ทำป้องหน้าด้านขวา
- 8.3 ทำวาดมือด้านซ้าย
- 8.4 ทำป้องหน้าด้านซ้าย

ชุดที่ 9 ทำกำมือ 2 ข้าง

- 9.1 ทำกำมือด้านหน้า
- 9.2 ทำกำมือด้านขวา
- 9.3 ทำกำมือด้านซ้าย
- 9.4 ทำกำมือระดับอก

ชุดที่ 10 ทำพนมมือ

- 10.1 ทำพนมมือระดับปาก

ชุดที่ 11 ทำกำมือชูสูง

- 11.1 ทำกำมือขวายกมือขวา ผู้แสดงชาย
 - 11.1.1 ทำย่าเท้า ผู้แสดงหญิง
- 11.2 ทำกำมือขวาย่าเท้าขวาผู้แสดงชาย
 - 11.2.1 ทำย่าเท้า ผู้แสดงหญิง
- 11.3 ทำย่าเท้า ผู้แสดงชาย
 - 11.3.1 ทำกำมือขวาชูสูงย่าเท้าขวา ผู้แสดงหญิง

ชุดที่ 12 ทำม้วนมือสูงด้านขวา

- 12.1 ทำม้วนมือขวาสูงด้านขวา ย่าเท้า

โดยผู้แสดงทั้งชายและหญิงปฏิบัติเข้าไปมาทั้งด้านขวา ด้านซ้าย และหน้าตรง ตลอดการรำจนจบเพลง ซึ่งเมื่อนำลักษณะท่าร่าดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ถึงการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย ตลอดจนทิศทางการเคลื่อนไหวซึ่งผลจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะท่าร่าที่ปรากฏมีลักษณะการใช้ร่างกาย โดยส่วนใหญ่ดังนี้ การใช้ศีรษะมี 2 ลักษณะ คือ ศีรษะตั้งตรง และศีรษะเอียงไปตามลำตัว ลักษณะการใช้ลำตัว

พบว่า มี 3 ลักษณะ คือ ลำตัวตั้งตรง ลำตัวเอนไปด้านข้าง และการตีไหล่ ลักษณะการใช้มือ พบว่ามี 6 ลักษณะ คือ ท่าแบ่มือแบ่งเป็นแบ่มือตั้ง การม้วนมือ แแบ่มือตั้งระดับหน้าผาก ท่ากำมือ แบ่งเป็น กำมือไปด้านหน้า กำมือเข้าทาลำตัว และกำมือสูงระดับเหนือศีรษะ ท่าม้วนมือ ท่ามือตั้งวง ท่าสับดมือ และ ท่าเท้าสะเอว ลักษณะการใช้เท้า พบว่ามี 4 ลักษณะ คือ ยืนตรง ก้าวเท้า เตะเท้า และย่างเท้า

ทิศทางการเคลื่อนไหว พบว่า ร่างเป็นการรำทั้งบนเวทีและลานบ้าน ลานปูน สนามซึ่งมีทิศทางการเคลื่อนไหวไปด้านหน้าโดยเคลื่อนจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เคลื่อนไหวด้านขวา และด้านซ้ายสลับกับการหันหน้าตรง ซึ่งลักษณะท่ารำสามารถปฏิบัติซ้ำไปได้เรื่อยๆ จนกระทั่งจบเพลง ดังนั้นผู้แสดงจึงต้องปฏิบัติท่ารำซ้ำกันโดยที่เมื่อเริ่มการร้องใหม่ซึ่งท่ารำและเนื้อร้องจะเหมือนเดิม

ลักษณะเด่นของการรำตง คือ การใช้มือในหลายลักษณะ เช่น แแบ่มือ กำมือ สบดมือ และ ตบมือ อย่างรวดเร็วและพร้อมเพรียงกัน และนอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า การก้าวเท้าไปด้านหน้า มีการตีไหล่ ในกระบวนการรำตบมือเมื่อต้องการจะเปลี่ยนท่ารำจากด้านขวาไปด้านซ้าย ทำให้การรำดูอ่องไว และสัมพันธ์กลมกลืนกับดนตรี

รำกระบองไม้ไผ่ มีองค์ประกอบในการแสดง ดังนี้ คือ ผู้แสดงชาย-หญิงจำนวน 8 คน ผู้กระบองไม้ไผ่จำนวน 12 คน ไม้ไผ่ขนาดยาว 4 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 5 เซนติเมตร จำนวน 12 ลำ และมีฐานรองไม้ไผ่จำนวน 2 ลำ รวม 14 ลำ ซึ่งฐานรองใช้ไม้ไผ่มีขนาดยาวเท่ากัน ผู้แสดงหญิงแต่งกายด้วยเสื้อเกาะเหียงสีขาวยาวระดับข้อเท้าของผู้สวมใส่มีผ้ากว้าง 5 เซนติเมตร ยาว 2 เมตร ผูกตรงสะเอว และผูกตรงศีรษะโดยห้อยลงมาด้านหน้า ผมเสกกลางมัดด้วยยางไว้ด้านหลัง ไม้ไผ่สวมใส่เครื่องประดับใดๆ ทั้งสิ้น ผู้แสดงชายสวมเสื้อเกาะเหียงสีแดง นุ่งกางเกงขายาวสีดำหรือสีน้ำเงิน ไม้ไผ่สวมใส่เครื่องประดับเช่นเดียวกับผู้แสดงหญิง สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการรำในอดีตมี 5 ชิ้น คือ กลอง ฉิ่ง ฉาบ ตง และโหม่ง ต่อมาในปี พ.ศ.2539 ได้นำกีตาร์เข้ามาบรรเลงประกอบเพลงรำกระบองไม้ไผ่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน รำกระบองไม้ไผ่นิยมรำในงานรื่นเริงพบปะสังสรรค์ภายในหมู่บ้าน งานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเมื่อผู้แสดงรำจะใช้อุปกรณ์ คือ ไม้ไผ่โดยที่ผู้เคาะไม้ไผ่จะเคาะตามจังหวะ กิ่ง กิ่ง กิ่ง กือก พร้อมกับร้องเพลงซึ่งเนื้อร้องจะร้องซ้ำไปซ้ำมา คือ เมื่อร้องเพลงจบ เพลงก็จะเริ่มร้องใหม่ซ้ำกับหลายๆ ครั้งจนรำครบกระบวนการ ปัจจุบันใช้แสดงต้อนรับแขกผู้เข้ามาเยือนภายในหมู่บ้าน และการแสดงโชว์ตามงานต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ในอำเภอแก่งกระจาน งานอนุรักษ์ศิลปะการแสดงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และงานเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ส่วนสถานที่ในการแสดงนั้นจะใช้ลานดิน ลานปูน และสนาม ซึ่งสถานที่นั้นควรจะมีควมกว้าง ยาว เหมาะสม เพราะการแสดงรำกระบองไม้ไผ่จำเป็นต้องใช้บริเวณกว้างเพราะว่ามีไม้ไผ่จำนวน 6 คู่ เป็นอุปกรณ์ในการเคาะและใช้ผู้เคาะไม้ไผ่ จำนวน 12 คน และผู้แสดงชาย-หญิงจำนวน 8 คน ในการแสดงรำกระบองไม้ไผ่นั้นผู้แสดงจะรำในจังหวะกิ่ง คือ ไม้ไผ่ แยกห่างจากกันในจังหวะห่าง และกระทบกันในจังหวะกือก ลักษณะไม้ไผ่ 6 คู่กระทบกันในจังหวะชิด โดย

ผู้แสดงว่าเป็นวงกลม ทวนเข็มนาฬิกา และตามเข็มนาฬิกา ซึ่งผู้แสดงจะจับมือเป็นคู่ชาย-หญิง จับมือระหว่างผู้แสดงหญิงด้วยกัน และจับมือระหว่างผู้แสดงชายด้วยกัน ซึ่งเนื้อหาของเพลงไม่ได้มีความสอดคล้องกับท่ารำแต่อย่างใด คือ เมื่อร้องเพลงจบเพลงก็จะนัดแนะกันเปลี่ยนท่ารำ และเมื่อเริ่มร้องใหม่ในเพลงรำกระทบไม้ไผ่ก็จะเปลี่ยนท่ารำลำดับต่อไปจนครบกระบวนท่ารำ

ท่ารำกระทบไม้ไผ่ที่ปรากฏ ประกอบด้วย กระบวนท่ารำ 9 ท่า ดังนี้

โดยผู้แสดงจะปฏิบัติสลับซ้ำกันไปตามวงกลมทวนเข็มนาฬิกา และตามเข็มนาฬิกา ในท่ารำทั้ง 9 กระบวนท่าดังนี้

1. กระบวนท่ารำวงกลมทวนเข็มนาฬิกา
2. กระบวนท่ารำหมุนตัว
3. กระบวนท่ารำวงกลมตามเข็มนาฬิกา
4. กระบวนท่ารำจับมือคู่ หันหน้าไปทิศทางเดียวกันตามเข็มนาฬิกา
5. กระบวนท่ารำจับมือคู่ หันหน้าไปทิศทางเดียวกับทวนเข็มนาฬิกา
6. กระบวนท่ารำจับมือสูง หญิง-หญิง
7. กระบวนท่ารำจับมือสูง ชาย-ชาย
8. กระบวนท่ารำจับคู่ หันหน้าตรงกัน
9. ท่าเข้า เหมือนกระบวนท่ารำที่ 1

โดยผู้แสดงทั้งชาย-หญิง จะปฏิบัติสลับซ้ำไปมาตามวงกลมทวนเข็มนาฬิกา และวงกลมตามเข็มนาฬิกา เมื่อผู้ร้องเพลงร้องจบ 1 ท่อน ผู้แสดงจะเปลี่ยนท่ารำลำดับต่อไปจะปฏิบัติเช่นนี้จนครบกระบวนท่ารำ

เมื่อนำลักษณะท่ารำดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ถึงการใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย และทิศทางในการเคลื่อนไหว ซึ่งผลจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ลักษณะท่ารำที่ปรากฏมีลักษณะการใช้ร่างกายโดยส่วนใหญ่ ดังนี้ การใช้ศีรษะพบว่ามี 3 ลักษณะ คือ ศีรษะตั้งตรง ศีรษะเอียงไปด้านข้าง ศีรษะก้มตามลำตัว การใช้ลำตัวพบว่ามี 4 ลักษณะ คือ ลำตัวตั้งตรง ลำตัวเอนไปด้านข้าง ลำตัวโน้มไปด้านหน้า และหมุนตัว การใช้มือและแขนพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ การใช้มือระดับศีรษะ และการใช้มือระดับลำตัวด้านข้าง ลักษณะการใช้เท้าพบว่ามี 7 ลักษณะ คือ ยืนตรง การยกเท้าแตะ การก้าวหน้า การย่อเท้า การใช้เท้าก้าวหน้า การก้าวกระโดด และก้าวกระโดดยกเท้า

ทิศทางในการเคลื่อนไหวพบว่า ท่ากระทบไม้ไผ่มีทิศทางการเคลื่อนไหวไปด้านหน้าตามวงกลมทวนเข็มนาฬิกา วงกลมตามเข็มนาฬิกา ตลอดการรำ เช่น การก้าวกระโดด การก้าวหน้า การย่อเท้าสลับซ้าย-ขวา และการก้าวกระโดดเท้าสลับกันทั้งสองข้าง ซึ่งการใช้เท้าเคลื่อนไหวไปด้านหน้าเป็นการใช้เท้าทุกกระบวนท่าของการรำกระทบไม้ไผ่ และลักษณะการรำที่พบเป็นที่นิยมเป็นแบบธรรมชาติของกลุ่มชน ซึ่งกระบวนการรำนั้นไม่ซับซ้อนนัก และมีจำนวนท่ารำไม่มากนัก เพราะผู้รำสามารถปฏิบัติท่ารำซ้ำกัน โดยที่ผู้แสดงหญิง-ชาย จะปฏิบัติท่ารำเหมือนกัน และซ้ำกัน และเน้นการใช้เท้าเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงยังมีลีลาท่ารำที่

พร้อมเพรียงกัน โดยเฉพาะการใช้พลังในการเคลื่อนไหวของเท้า ที่ให้ความรู้สึกหนักและเบาสลับกันไป ซึ่งจังหวะหนักเป็นจังหวะของการก้าวเท้ากระโดด โดยใช้ลำตัวในลักษณะโน้มตัวไปด้านหลัง และจังหวะเบาเป็นจังหวะของการย่อเท้า นอกจากนั้นลำตัวของนักแสดงยังตั้งตรงปล่อยไปตามธรรมชาติ

ลักษณะเด่นของท่ารำกระทบไม้ไผ่ คือ การใช้ลำตัวโน้มไปด้านหลังเพื่อเป็นการถ่วงน้ำหนักตัวในการก้าวเท้ากระโดด เพื่อข้ามเท้าในไม้ไผ่ที่กระทบกันในจังหวะห่างและจังหวะชิด และนอกจากนี้การกระโดดสปริงตัวขึ้น โดยที่ก้าวเท้าข้างหนึ่งออกไปเมื่อก้าวเท้าอีกข้างหนึ่งต่อไป เป็นการแสดงถึงความว่องไวในการเคลื่อนไหวของนักแสดงโดยเฉพาะที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น

รำดำข้าว มีองค์ประกอบในการแสดง ดังนี้ ผู้แสดงชาย-หญิง จำนวน 6 คน โดยที่ผู้แสดงหญิงสวมเสื้อกะเทรียงสีขาว ยาวระดับสะโพก นุ่งซิ่นปล้องสีน้ำเงิน ไม้นิยมสวมใส่เครื่องประดับทั้งผู้แสดงชาย-หญิง ส่วนผู้แสดงชายสวมใส่เสื้อกะเทรียงสีแดง นุ่งกางเกงขายาวสีดำ มีอุปกรณ์ คือ ไม้ไผ่ที่มีขนาดยาว 2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 5 เซนติเมตร จำนวน 3 ลำ ำไปตามจังหวะดนตรีที่บรรเลง เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลอง ฉิ่ง ฉาบ และกั๋ง ซึ่งจังหวะดนตรีนั้นมีความเร็วใจ และสนุกสนาน สอดคล้องกับลักษณะการรำที่ดูคล่องแคล่วว่องไว นิยมแสดงในงานรื่นเริงพบปะกันภายในกลุ่มชน และงานอนุรักษศิลปะชาเขาเผ่ากะเทรียง และงานเทิดพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 โดยรำบริเวณลานกว้าง ที่โล่ง และมีพื้นที่เรียบ ลักษณะการรำเริ่มต้นด้วยการที่ผู้แสดงชายเป็นผู้ดำข้าว โดยยืนอยู่กับที่และสมมุติพื้นดินที่กำหนดไว้เป็นครกดำข้าวในจังหวะกรู ซึ่งเป็นจังหวะของไม้ไผ่กระทบพื้นดินให้จังหวะชิดกันและจังหวะกิ่งเป็นจังหวะของไม้ไผ่ที่ยกออกมาจากครก กระทบพื้นดินในจังหวะห่าง หลังจากนั้นผู้แสดงหญิงจะเริ่มรำรอบผู้แสดงชาย โดยรำวงกลมทวนเข็มนาฬิกาและตามเข็มนาฬิกา เมื่อปฏิบัติจนครบกระบวนท่าแล้วทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยที่ผู้แสดงจะต้องปฏิบัติสลับตำแหน่งกัน คือ ผู้แสดงชายเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายรำ ส่วนผู้แสดงหญิงเปลี่ยนเป็นฝ่ายดำข้าวบ้าง ซึ่งลีลาท่ารำ และท่าดำข้าวจะเหมือนกัน เพียงแต่สลับตำแหน่งและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเท่านั้น

ท่ารำดำข้าว หรือรำซ่อมข้าว ที่ปรากฏประกอบด้วยกระบวนท่าว่า 5 ท่าดังนี้

1. กระบวนท่ารำในจังหวะห่าง
2. กระบวนท่ารำในจังหวะชิด
3. กระบวนท่ารำใช้มือซ้อนข้าวในครก
4. กระบวนท่ารำตบมือ
5. กระบวนท่ารำจับมือขวาสูง

ซึ่งเมื่อผู้แสดงหญิงรำครบทุกกระบวนท่า และผู้แสดงชายดำข้าวครบทุกกระบวนท่าทั้งสองฝ่ายแล้ว หลังจากนั้นผู้แสดงชาย-หญิงจึงสลับเปลี่ยนตำแหน่งกัน คือ ฝ่ายชายเป็นผู้รำ ฝ่ายหญิงเป็นผู้ดำข้าวบ้าง โดยที่กระบวนท่าว่า และกระบวนท่าดำข้าว นั้น จะปฏิบัติเหมือนกันดังได้กล่าวไว้ข้างต้น จนจบกระบวนท่าว่าทั้งสองฝ่ายเป็นอันสิ้นสุดการรำดำข้าว

เมื่อนำลักษณะท่าร่าดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ถึงการใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ตลอดจนทิศทางในการเคลื่อนไหว ซึ่งผลจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ลักษณะท่าร่าที่ปรากฏมีลักษณะการใช้ร่างกายโดยส่วนใหญ่ดังนี้ การใช้ศีรษะตั้งตรงพบมากที่สุดในกระบวนการท่าดำข้าวหรือซ้อมข้าว ศีรษะเอียงตามลำตัว และศีรษะไปตามลำตัว ลักษณะการใช้ลำตัวพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ ลำตัวตั้งตรง และโน้มตัวไปด้านหน้า ลักษณะการใช้มือพบว่ามี 4 ลักษณะ คือ การทำสะเอว การงอฝ่ามือ การตบมือ และการจับมือ ลักษณะการใช้เท้าพบว่ามี 4 ลักษณะ คือ ท่าย่อเท้า ท่ายกเท้าแตะ ท่ายกเท้า และท่ากระโดด

ทิศทางการเคลื่อนไหวพบว่า ร่าดำข้าวมีทิศทางการเคลื่อนไหวไปด้านหน้า และวงกลมทวนเข็มนาฬิกา ตามเข็มนาฬิกาและเคลื่อนที่ถอยหลัง จะเห็นได้ว่า ท่าร่าดำข้าวทั้งหมดนี้เป็นท่าร่าซึ่งจัดได้ว่าเป็นการทำท่าทางประกอบการเลียนท่าธรรมชาติของท่าร่าดำข้าว

ลักษณะเด่นของการร่าดำข้าว คือ การใช้ไม้ไผ่ซึ่งมีขนาดยาว 2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 5 เซนติเมตร นำมาเป็นอุปกรณ์ในการซ้อมข้าวโดยกำหนดให้เป็นจังหวะ กู กู ในจังหวะชิด และจังหวะ กิ่ง กิ่ง ในจังหวะห่าง และนอกจากนี้ยังแสดงถึงความสามารถในการใช้ลำตัวและการใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น การใช้มือซ้อนข้าวในครก การใช้เท้าเหยียบครกกระเดื่อง และการก้าวเท้ากระโดดสปริงตัวขึ้น ซึ่งผู้แสดงต้องใช้ความสามารถ ตลอดจนปฏิภาณไหวพริบของแต่ละคนซึ่งเป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นในการเคลื่อนไหวของผู้แสดง ซึ่งเป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น

การแสดงเพลงกล่อมลูก มีองค์ประกอบในการแสดงดังนี้

ผู้แสดงชาย 1 คน ผู้แสดงหญิง 1 คน โดยที่ผู้แสดงชายสวมเสื้อกะเหรี่ยงสีแดง นุ่งโจงกระเบน ผู้แสดงหญิงสวมเสื้อกะเหรี่ยงพื้นดำ มีลายสีชมพูบานเย็น มีพู่ต่างสีห้อยลงมา นุ่งผ้าซิ่นปล้อง พื้นดำลายแดง มีผ้าขนาดยาว 90 เซนติเมตร กว้าง 50 เซนติเมตร นำมาพับเป็นตุ๊กตา สมมุติให้เป็นตัวเด็ก และผ้าขนาดกว้าง 1.50 เมตร ยาว 2 เมตร นำมาผูกโดยใช้เชือกผูกกับเสาระหว่างบ้าน ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบการร่า มีแต่การร้องเพลง 1-2 เพลง ซึ่งจากการอนุมานลักษณะท่าทางต่างๆ ในการร้องเพลงกล่อมลูกแล้วน่าจะเป็นท่าทางการแสดงของผู้เป็นแม่ และพ่อ แสดงถึงความรัก ความห่วงใยที่มีต่อลูก ซึ่งการแสดงมุ่งเน้นให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ และให้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ดังนั้นลักษณะท่าทางที่แสดงออกมานั้นจึงไม่มีแบบแผนตายตัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการอนุมานถึงลักษณะของท่าทางในการแสดง รวมทั้งลำดับขั้นในการแสดงได้เป็น 8 ขั้นตอน คือ ผู้ที่แสดงเป็นแม่ร้องเพลงกล่อมลูก โดยอุ้มลูกไว้ที่อก ผู้ที่แสดงเป็นพ่อกลับมาจากทำงานนอกบ้าน เดินไปหาลูกที่ผู้แสดงเป็นแม่อุ้มอยู่ และผู้ที่แสดงเป็นแม่นำลูกนอนในเปล โดยที่ทั้งพ่อและแม่ช่วยกันไกวเปลจนลูกหลับ

ทั้งนี้ลักษณะและการอนุมานลำดับขั้นตอนในการแสดงและท่าทางต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลการสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่า การแสดงเพลงกล่อมลูกใช้ท่าอะไรบ้าง เพราะในปัจจุบันไม่มีปรากฏการแสดงเพลงกล่อมลูกแล้วแต่ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกหรือสรุปลักษณะความน่าจะเป็นในการแสดงเพลงกล่อมลูกเท่านั้น

ในการศึกษาเรื่องการรำของชนชาวกะเหรี่ยง จากลักษณะท่าทำให้ผู้วิจัยทราบว่าท่ารำที่ปรากฏในแต่ละชุดนั้น สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะท่ารำที่เลียนแบบธรรมชาติ ได้แก่ กิริยาของคน และลักษณะท่ารำที่เลียนแบบมาจากวิถีการดำรงชีพ ด้วยการดำข้าว หรือซ่อมข้าว

1. ลักษณะกิริยาของคนและลักษณะท่ารำที่เลียนแบบมาจากธรรมชาติ จากวิถีการดำเนินชีวิต ได้แก่ การเหยียบครกกระตัก การเอาข้าวมาตำและการใช้มือซ้อนข้าวในครกเป็นต้น
2. ลักษณะท่าพื้นฐานในการรำ ได้แก่ การแบมือ เท้าสะเอว การก้าวเท้า การแตะเท้า การยกเท้า

จากท่าทางเหล่านี้ได้มีผู้นำมาเรียบเรียงให้เกิดเป็นกระบวนการท่ารำที่มีความกลมกลืนกัน และสอดคล้องกัน เนื้อร้องและจังหวะของไม้ไผ่ที่นำมาเป็นอุปกรณ์ในการรำกระทบไม้ไผ่ และการรำดำข้าว ซึ่งมีความซับซ้อนในท่ารำโดยให้เกิดความสวยงามในการนำเสนอท่ารำ โดยซึมซับเอาลักษณะของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงเข้าไปปรากฏในท่ารำทั้ง 4 ชุด เช่น การดำเนินชีวิตประจำวัน การแต่งกาย ภาษาพูด ลักษณะนิสัย ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ภายในกลุ่มชน ดังที่ผู้วิจัยพบในการแสดงทั้ง 4 ชุด ดังกล่าวนั้น เป็นสื่อสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณและการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยง เริ่มตั้งแต่การรำตง ซึ่งเป็นกิจกรรมการพบปะสังสรรค์รำกระทบไม้ไผ่ แสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวพารสของหนุ่มสาวเพื่อครองคู่ในโอกาสต่อไป รำดำข้าว เป็นวิถีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ตลอดจนการแสดงเพลงกล่อมลูก ที่นับว่าเป็นการครองชีวิตคู่ของกลุ่มชนดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าควรอนุรักษ์และฟื้นฟูการรำที่มีอยู่ เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การแสดงของกะเหรี่ยงคริสต์ หมู่บ้านป่าแดง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. ควรมีการอนุรักษ์รูปแบบการรำกะเหรี่ยง ด้วยการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการแสดงจากหน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อส่งเสริมให้มีการสืบทอดการรำอย่างมีระบบ โดยมีผู้ที่สอนรำที่เป็นชนชาวกะเหรี่ยงในท้องถิ่น เป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดลักษณะท่ารำแบบดั้งเดิม
2. ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบการรำกะเหรี่ยงในท้องถิ่นอื่น เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการแสดง ท่ารำ ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ
3. ปัจจุบันกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงได้รับอิทธิพลความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการรำกะเหรี่ยงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ดังนั้น กลุ่มชนชาวกะเหรี่ยง และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรแนะนำชุมชนชาวกะเหรี่ยงท้องถิ่นต่างๆ ให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการรำกะเหรี่ยงสนับสนุนด้วยการสืบทอดการรำในท้องถิ่น